

ANNOTATIUNI despre tiéra Hatiegului.

(Urmare.)

VI. Biserica romana din Densus.

Eara de asupra Rechitovei pe culmea dealului fatia cu pareulu Macicasiului se vedu alte chilii a parintiloru, carele ca unu locu de adapostu de nópte intra Monastirea Silivasiului si a Negoiiului sau claditu.

Cumu si candu sau pustiitu Monastirea Negoiiu au remasu povéste între Rechitovenii asia:

Cumca in Rechitova au fostu o Dómna „Csermenyoie“ si aceasta au avutu doi feciori, deci ca sesi latiesca possessiunea sau hotaritu ca pe parintele de la Monastire cu maiestrie se lu omóre, si sciindulu dusu pe sate de a cersi, si ca totu deauna se abate pe la curtea ei, iau gatitu pe candu se va întorce o pogace inveninata, carea i o au si datu, ca se si alinedie fomea cu densa, inse parintele multiemindu o au bagatu in traista, si sau dusu la Monastire fara a gusta din trinsa, intraceea feciorii Domnei era la venatu si abatunduse la Monastire au cerutu ceva de mancare de la parintele, densulu au scosu pogacea de la dulce mama loru facuta, si li o au datu; acestia dupa mancare semtinduse reu au pornitu catra casa, si unulu au muritu pe cale, eara cea laltu daca au sositu a casa si au spusu intemplantia, apoi au muritu.

Asia mama catranita pentru perderea filoruu sei, tiind fapta taina, au redicatu omenii sei pe Monastire si parintele, pe carele ilu numescu si? Santu, au scapatu, eara Monastirea o au derimatu si bunulu Monastirei lau cuprinsu.

Ci venindu la cunoscintia publica fapta Dnei

Csermenyoie, densa au fostu silita a parasi Rechitova, si curtile ei sau pustiitu, a carora ruine si astadi se vedu

Spre luminarea acesteia intemplari doue vinu de insemnatu:

a) Cumca comunitatea Boitia se lauda, ca besericutia loru este cladita din remasitiile lemnoruu acesteia Monastire si locasiuri derimate.

b) Cumca Rechitovenii arata, ca pétra ce é in fruntea zidului bisericeii loru aru fi pétra de la capulu unuia din acei feciori a Dnei Csermenyoie, carea are acestu inscriisu cu litere mari taiétu:

Mors

Quam amara est memoria

Tua

Hic jacet generosus

Dnus Sigismundus

Csermeny de Reketye

Falva obiit die

2. Ianuarii Anno

1693 vitae suae 63.

Inse mié mi se véde ca acesta ar' fi tatalu acellora, si asia intemplantia decadentiei Monastirei totu atunci pe la finitul seclului a 17. se póte computa.

Din diosu de satulu Rechitova pe o delma ovala se redica unu turnu patratu cladire antica de 6° la una lature, si inaltu earasi de 6°, acesta are zidulu grosu si se cunoscú trii renduri de despartituri, si urmele acoperisiului —; acesta e incungiuratu cu vallu adencu si duce la densulu c cale sierpuitóre si lata; spunu batranii, ca acestu turnu sau folositu si de Turci, si acolo siedea unu Vamesiu carele aduna darea — si atunci era si unu podu preste pareulu Rechitovii inaltu si lungu claditu de pétra spre inlesnirea comunicatiunii.

Acestu turnu si de é intr'unu fundu de vale

intre dealuri totusi se véde multu locu pe valea Hatiegului, si cale de 3. milliare pana la turnulu ce se afla la Crivadia satu de catra Vulcanu.

De la Rechitova la vale loculu celu mai insemnatu este satulu „Tuscea“.

Celu ce au lesu in Pliiniu V, 6, carele au vietuitu pe tempulu lui Traianu, unde insusi descrie villa sua Tuscica, carea departata de mare jace sub polele Muntelui Apenninu in loculu celu mai sanetosu — si va veni pe valea Hatiegului, si ne bagandu sama ca la spatele lui este au nu este mare, va privi spre Tuscea nostra, va dice cumca ce sau aratatu acolo in „Mare“ aici se véde in „Micu“.

Tuscea jace la polele Munticelului Silivasiului si de asupra sa are vii fructifere, eara intru sine si pe margini e gramaditu cu totu felulu de pomi, si ori de care lature stai si privesci afara de m. n. Tuscea sta redicata preste celea lalte sate a poleloru siesului, si candu te apropii catra Tuscea ti se pare ca mergi oblu, inse numai te vedi ca esci pe locu inaltiatu redicatu.

Din vechime sau pastratu in Tuscea la beserica ca pedestalu a mései Sante acestu inscriu in marmore cu ramuri duplicate incungiuratu

IOVI. OM. IVNO
NI. REGINAE. MI
NERVAE. OMNI
BVS DIS IMMOR
TALIBVS
Q. AXIVS AELIA
NVS. VE. PROC.
AVG ET AELIA
ROMANA EIVS
IONI

R e taiétu mai micu.

NB. Seivert aceasta scrisore o arata gresita — si in locu de AVG. pune AVR.

Q. Axius Aelianus au fostu sub Imperatulu Traianu dupa desculecarea coloniiloru celu din tain „Proconsulu Augustus“.

Totu aici in Tuscea la curia unde siede D. Kis Pali de asupra usii portii pe pétra este acestu inscriu:

D. M.
ANTONIA. SISIATA. VIX. AN. LX.
C. IVLIVS RVSTICIVS. VIX. AN. XL.
ANTONIA PROTOGENIA. V. A. XXVII
C. IVL. RVSTICVS. MATRI. FRATRI.
ET CONIVGI KARISSIMIS.

Dupa cursulu tempuriloru Tuscica in seclii precedenti sau socotitu ca locu de tergu, anca si acumu stau in ruinele sala curtile lui Petru de Tuscea, sub carele era bolte cu celea debuintioase provediute — spre indestularea lipseloru tirgovetilor.

Este de insemnatu si aceea, cumca intre cartile besericeii Tuscea se afla si S. Pravila, in carea „ad calcem“ e scrisu „Anno 1674. die vero 13. Aprilis emit hanc Sacram Scripturam Pavel Munyan alias Pap *) de Tustya et Transsilvaniae Graeci Ritus Unitorum (sic) Archidiaconus et Sedis Episcopatui (sic) praeses“.

De la Tuscea vine calea la Farcadinu de susu, aici la beserica se pastreadia urmatoriulu inscriu monumentale in marmore:

D. M.
FLAVIO
FORTVNA
TO AVG CON
LX. DEC VII
COLL FABR.

In Farcadinu de diosu la curia Mar. D. fostu comite supremu Vasilie Nopcea, inaintea graduriloru este una claditura, carea in fatia é ca unu paréte ceva la midilocu mai redicata si la capete cu doue aripi, finite in unghiuri, aceasta in dosulu ei sustine impletura de pamentu spre a puté ajunge caretele langa gradurile curiei; eara in fatia claditur'a e unu „Quodlibet“ compusu numai de monumente si fragmente Romane culése de la Sarmizagetsusa.

Acéstea in serie de catra apusu spre resaritu cuprindu ia sine urmatórele inscise:

I) D. M.
L. ANT. RV
II VIRAL
SARM
VIX AN
L. ANTON
CVS EO
ET RVFV
FINVS
CO
FILI ET
D. M.
M. AVR. ONE
SIMO

II)

*) Manu propria.

CARPION
AVG. LIB. TABVL
FILIO

II M. VLP. GEM.
PRAEF. CON. II
Q Q II VIR Q
DEC. CO
ORDO COLO
IPSIV

IV) unu frustu de pétra cu acestea litere mari
EOPRA

V) M. COMIN. M. F.
PAP. QVINTO
PONTIF. COL. SAR.
ET PRAEF Q Q PRO
ANTONINO. IMP.
PATR. COLL. FAB. EQP.
ORDO COL. OB MER
IPSIVS

VI) D. M.
PAP QVINTILLAE I este preste T si
VIX ANN III AE e insculptu mai
MENSIBVS XI micu.
DIEBVS VII
PAP. QVINTIVS
FILIAE

VII) I M.
AVRELIAE VICTORIAE
INCOMPARABILI FEMINAE
FORTVNATVS . . LIB
ADIVT. TABVL
CONIVG HARISSIMAE
H. M. H. N. S.

La aceasta pétra monumentală de marmore unde se vedu trasurile umbratile e pétra pocnita — altmintrea de doue laturi taietura porumbiloru radimati pe ramuri — si florile cu frundie suntu taietura aleasa, eara de doue laturi din colo de flori apare de fie care lature cate unu geniu, inse numai de a dreapta au remasu din sfasietura petrii picioarele cu midilocu unuia din acei genii.

VIII) D. M.
AVRELIAE RESPECTATAE
RARISSIM. FEMINA
HERCVLANVS AVG. G.
N. N. VERN
ADIVT TABVL CONIVG

I este de asupra lui N impreunatu cu piciorulu lui celu dinainte.

IX) Q. IANVARIO Q. F.
COLL INARVFO . .
TAVIO FLAMINI
QQ. PRIM PRO IMP.
ORDO COL. VLP. TRAI
DACIC. SARMIZEG

X) DEAE NEMESI
REGIN
CORNEL. CORNELIAN'S
DEFENS LECTICAR
ET IVLIA BESSA
CONIVX EIUS
EX VOTO POSVER

XI) MARC. AVG.
COL. SARMIZ
HERES. CONIVGI E este impreunatu
PHISSIMAE (o inima) cu H.
FECIT

XII) P. FVRIO
SATVRNIN
LEG. AVG. PR. PP
COS
COL. DAC.
SARMIZ

XIII) D. M.
ALLIANO AVG N SER
VERN. VIX. AN. VI. M. IX
DIEB XXII
CONSTANTIANVS
AVG. LIB. ADIVT TAB. VL.
PATER

Totu intru acestu frontispitiu se afla claditi, in capetulu de catra apusu alu aripei unu leu pe unu vitielu cu gur'a prindiendulu de verfulu capului, si cu picioarele standu pe siélele lui; — suntu apoi camu in asemenca departare pe de asupra cladirei ciuci barbati de marmore statue naturale inse fara capete, din carii alu doilee e invescutu in ornatu militariu si se radima cu mana stenga pe unu capu de vulture, eara cei patru suntu in haine lungi redicate pe mana stenga; — mai suntu aici mai multe figuri de capete de animale, si luna noua cu capu de femeie in rota ei, si alte fragmente de figuri preintre petriile monumentale susu memoratei cladiri; apoi la capetulu cela laltu in aripa de catra resaritu earasi este unu leu.

In dreptulu Farcadinului de susu preste ap'a Hatiegului, mai susu de podulu trecatoriu au fostu

in vechime o zidire, carea si de nu apare a fi fostu vre o citadela, au fostu totusi dupa calitatea pamentului unde e asediata, póte o fabrica de óle mari pentru topirea aurului — la vecinele baii — intrebuintiate.

Eara la satulu „Gauricea“ din susu de Farcadinu suntu mai multe fundamente de cladiri, si frenturi de tigle antice — fara se aiba pusetiune de cetate.

Acumu se luamu linia drumului carea o amu vediutu la „Balturii“ in dreptulu Densusului, si pogorendu pe densa prin Tuscea, si Farcadinu, se esimu pe aceasta din Farcadinu de diosu, unde earasi se cunosce, si putinu mai in diosu de satu se împarte in doue ramuri, unulu trage oblu catra Hatiegu si altulu curmedisiu pe costa se inaltia la dealu, si pogora catra Silivasiu de diosu si de aci mai de parte.

Preste midiloculu acestoru doue linii de drumu se pogora pareulu Craguisiului, carele se incépe din midiloculu rupturilor a munticelului ce se inaltia de asupra satului Craguisiu si se infatiadiadi catra sóre ca unu sinu in forma lunei noue, acestu pereu desparte territoriulu Hatiegului de alu Farcadinului, si între despartitura drumurilor si între sine formeadia unu triunghiulu ca de 1500 pasi locu mai redicatu de la siesulu apei; acesta triunghiulu preste totu este preseratu cu frenturi de óle mari si de cladiri din carele este mai insemnata una tarie cladita in cotulu celu mai esitu alu triunghiului acestuia catra siesulu apei de 12° in lungu si de 6° in latu.

Eara dungile cósteloru dealului — de la drumu Silivasiului in susu, cate suntu de catra apusu de la pareu, si cate suntu pe pareu de asupra satului Craguisiu spre apusu suntu pline de urme de fontani de auru, asiderea peptulu alviei pareului in marginea territoriului Hatiegului e totu ingropitu, eara nasipulu pareului e invaluitu in auru, si baiésii, n. b. Tiganii de prin locuri departate, candu audu ca au essundatu pereulu vinu aici si între pulverea cea aleasa cu bucurie de multe ori afla si grane mai mari de auru; afla si de ceea parte a munticelului de catra Valióra pe pareu auru, inse in cantitate mai mica; de aci se cunosce cumca munticelulu de asupra Farcadinului si a Tuscei inaltiatu, este invescutu cu aur, pe carele stramosii nostri lau sciutu folosi spre accrescerea avutiiloru si a indemanariloru sale, eara stranepotii acumu la pólele lui mai alesu preste memoratulu triunghiulu

semana cucurudiu si grau, si daca acéstea nusi dau fruptulu seu, se nita intristati si nu se sciú ajuta ca se misce batar nasipulu pareului, ca se le dée „Manna cereasca“ spre ajutorarea lipseloru sale; „siedu pe aur' si moru de fome“; candu stremosii nostri, si alte natiuni astadi dentru auru facu tóte „ad quid non mortalia pectora cogit auri sacra fames“.

Eara preste dealu la Silivasiuri se memoreadia, cumca au mai essistatu in vechime unu satu Silivasiu dein midilócu numitu — urmele lui se cunoscú din susu de Silivasiulu de diosu.

Silivasiulu de susu é vrednicu de aducere a minte nu numái pentru vestita S. Monastire Prisolopu, dar mai cu sama pentru aceea fiindca e vatra si trupina mai multoru familii nobile din patria — carele au a sua origine din vechime.

Aici este si una beserica unita cladita de pétra la a. 1665, precumu se cunosce din inscristulu de pe pétra ce se afla de asupra usii besericeii barbatiloru, carele é in limba magiara cu litere mari si suna asia:

Viseltetvén kegyes Isten jószágától
'S it le telepedet nép lelki javától
Ez ház építetik Szilvási Bálintul
'S Társa Csonokosi Susana Asszonytól
Ez végre hogy it is Isten Dicsósége
Terjedvén többüllyen az hivek serege
'S kik az Sz. életrül el tértenek messze
Ezeket teritese az Isten beszéde
Melyért mindeneknél szép emlékezetben
Itt is az kösségnél lesznek dicséretben
Isten előtt pedig holtig kedveségben
Azután örökre tarto Dicsőségben.

An. Dni 1665 Sz. Iván Havában.“

Eara drumulu ce duce catra Hatiegu putinu mai in susu de cumu é capetulu orasiului de acumu pe costa siesului asia numitu „Siesulu mare“ se redica sierpuindu la citadela Hatiegului

Aceasta este in cornulu siesului mare celu de catra resaritulu de eara, cu linia zidului de catra m. d. oblu pe muchea dalmii asediata fatia cu cintirimulu neunitiloru, si é una cladire patrata de 24 orgii la unu latu, si in tempii decadentiei sala sau folositu de magazinu precumu au remasu in tradi-tiunea celoru ce viiadia. — (Va urma.)

KORONA C. STEFANŢ D'IN ȚNGARȚA.

Акѣт, дѣтъче с'а афлат корона С. Стефан, шѣ дѣтъче прѣн ачест евенешѣнт се фѣче сервѣ-торѣъ таре дѣ Țngaria шѣ Biēna, кредет а нѣ фѣ лѣврѣ фѣрѣ де фолос а да зн че ѣсторѣк асѣпра ориѣнеѣ ачелешѣнѣ.

Ачѣстѣ коронѣъ сѣе пѣрѣ ла ал 10. секлѣ а л ерѣѣ крестѣне. In а. 997 тѣрѣнд Геѣса а л патрѣле, дѣче а л Țngarior, дѣпѣ дѣтрѣреа лор ѣн Панонѣа, авѣ сѣчесор не фѣѣла сѣѣ Стефан, кареле кѣ тѣте кѣ ера тѣнерѣл, п'авѣ тѣѣ таре дор декѣт сѣ вѣдѣ тѣтѣ Цѣра дѣторѣсѣ ла крестѣнѣтате; шѣ пентрѣка ачѣста с'о довѣндѣскѣъ, фѣче паче кѣ тоѣъ вѣчѣнѣ сѣѣ: шѣ взносѣкѣнд кѣ пѣчѣ зн рѣтѣ нѣ се ставе-рѣште фѣрѣ де рѣлѣѣзне шѣ дрѣнтате, ел се арѣтѣъ зѣлантѣсѣм пентрѣ амѣндѣѣе.

Ма сѣвѣдѣнѣ сѣѣ, чѣѣче адопѣ дѣкѣ зѣѣ шѣнѣ-попѣ, се рѣвеларѣъ, жѣфѣнд чѣгѣдѣ шѣ сѣге, шѣ фѣкѣнд прѣдѣ ѣн крестѣнѣ. Атѣнѣ Стефан шѣ-адѣнѣ ошѣѣле, шѣ фѣѣнд прѣчѣдѣт де флѣмѣрѣле лѣѣ Сѣн-Мѣрѣн, шѣ Сѣн-Țiorz, плѣкѣ ѣнконтра рѣвѣ-лѣлор, карѣѣ ста ла охсѣдѣзѣнеа Вѣсѣрѣтѣлѣѣ, шѣѣ вѣнѣсѣ депѣнѣ. Воѣос пентрѣ ачѣстѣ вѣпѣторѣѣ, шѣ аскрѣѣндѣо кѣ тогѣла аѣжѣторѣлѣѣ чѣресѣк, аколо ѣн локѣл вѣгѣлѣѣѣ фѣндѣ о тѣпѣстѣрѣ таре, каре о дѣдѣкѣ лѣѣ Сѣн-Мѣрѣн. Шѣѣ пѣнѣ де зѣл шѣ де еперѣндѣ. дѣн ачѣа орѣ ѣнѣнѣте жѣпѣле Дѣче нѣ кѣѣгеа декѣт а пропѣгарѣ дѣ Țngaria рѣлѣѣзѣнеа крестѣнѣ. Шѣѣ пентрѣка сѣ тѣрѣгѣ асѣпрѣнѣѣ вѣнѣ-кѣвѣнтѣрѣле чѣрѣшѣѣ, фѣчѣа тарѣ елѣмосѣне шѣ адеесорѣ дѣ вѣдеаѣ ла прѣгѣлѣ вѣсѣрѣчѣѣ простѣр-нѣндѣсѣ шѣ пѣлѣнѣнд. Трѣтѣсѣ прѣтѣгѣнѣде а чѣрѣка аносѣголѣ зѣланѣдѣ; шѣ ѣндѣтѣ алерѣгарѣ аѣ асѣкѣндѣа сѣнтѣле дорѣнѣде прѣодѣ шѣ кѣлѣгѣрѣѣ кѣ тѣлѣтѣ шѣѣнѣндѣ шѣ вѣртѣте. Чѣл тѣѣ дѣстѣнт дѣтрѣ ачѣ-нѣгѣа фѣ Астрѣк, че сѣ кѣта алѣтѣнтрѣ Анастѣсѣѣ, кареле тѣрѣсѣ аколо дѣмпрѣзѣнѣ кѣ шѣсѣ монѣчѣ. Дѣчѣле Стефан фѣче дѣндѣтѣ а се дѣпѣлѣдѣ о тѣ-пѣстѣрѣ дѣ нѣтѣле С. Benedѣнт, шѣ дѣкредѣнѣндѣ-дѣо ла ачѣѣ монѣчѣ, се дѣлѣнтѣ а ста ѣмпрѣзѣнѣ кѣ еѣ; шѣ кѣ еперѣдѣа сѣ, шѣ кѣ кѣвѣнтѣлѣ знор еклѣ-сѣастиѣѣ аша зѣланѣдѣ нѣгѣѣ елѣмѣна де тогѣ дѣн ста-тѣле сѣле ѣдолѣтрѣа.

Тѣтѣ Țngaria фѣкѣндѣсѣ крестѣнѣ, Стефан вѣзѣ кѣ нѣ с'ар пѣтѣ консѣрѣа атаре фѣрѣ де пѣ-сторѣѣ: де зѣнде пѣнѣ де солѣчѣтѣдѣне, дѣпѣрѣдѣ Цѣра ѣн 10. епѣскопѣте, врѣнд кѣ Стрѣголѣла сѣ фѣѣ мѣтѣропѣлѣѣ. Țн сѣкѣн дѣ ашѣзѣѣ дѣ Колѣчѣа, шѣ воѣ кѣ Астрѣа сѣѣ ѣѣ епѣскоп. Кѣ тѣте ачѣстѣа

vѣнѣштѣнѣд сѣнтѣлѣ Дѣче, кѣ тѣте елѣндѣвѣнѣле ачѣле п'авѣаѣ пѣчѣ о аѣторѣтате фѣрѣ де вѣнѣпѣлѣчѣреа понѣтефѣчѣлѣѣ Roman, ла о 1000, нѣгрѣ аѣѣ дѣнѣ мѣртѣеа тѣгѣпѣ сѣѣ, сѣнѣдѣ пѣ Астрѣк ла Roma, кѣ сѣ чѣрѣѣ дѣла Папа конѣфѣртѣреа епѣскопѣтелор, шѣ тогѣдеодѣтѣ шѣ коронѣ рѣдѣскѣъ, кѣ кѣ ачѣстѣ дѣм-пѣтѣте сѣ пѣтѣ компѣленѣ тѣѣ знѣѣор оперѣ тарѣлор сѣле десѣтѣне.

Астрѣк, плѣкат ла Roma, кѣлѣторѣ зѣ шѣ пѣнѣте, кѣ чѣл тѣѣ фѣрѣнѣте дор де а ѣнѣорма понѣтефѣчѣле десѣпѣ тѣте чѣле че фѣкѣсѣ Дѣчѣле, Domnѣл сѣѣ дѣ Țngaria. Ма се арѣтѣ о дѣмпрѣѣзѣрѣе де тогѣ спѣдѣале. Тот дѣ ачѣлашѣ аѣ Мѣшка Дѣчѣле По-лонѣѣѣ, дѣторѣжѣндѣсѣ ла крѣдѣнѣдѣ дѣмпрѣзѣнѣ кѣ понѣрѣл, чѣреа дѣла Папа тогѣ ачѣлѣнѣ лѣкѣрѣрѣ каре ле чѣреа шѣ Стефан. Сѣлѣстрѣ П. прѣнарѣѣ о коронѣ спрѣ а чѣнѣе фѣрѣнѣтеа лѣѣ Мѣшка, шѣ спрѣ а-л сѣлѣтѣ рѣѣе, пентрѣ прѣтарѣле вѣзѣтѣдѣѣ каре ле фѣкѣсѣ рѣлѣѣѣзнѣѣ шѣ Полонѣѣѣ. Кѣ о зѣ дѣнѣнѣте де чѣа дѣстѣнатѣ спрѣ а консѣмѣна коронѣа Полѣчѣ-лор, Астрѣк дѣтрѣѣ ѣн Roma: шѣ понѣтефѣчѣлѣѣ се арѣтѣ кѣ зн вѣс дѣн понѣтеа зрѣтѣторѣѣъ, зѣнде ѣ се пѣрѣѣ кѣ вѣде зн сол карѣ-ѣ зѣсѣ: тѣжѣ ва вѣнѣ ла тѣне зн авлѣгат дѣла пѣдѣѣзѣнеа знѣгѣрѣскѣъ, каре те ва рѣгѣ сѣ воѣнѣтѣ кѣ аѣторѣтатеа та а орѣна кѣ коронѣа рѣдѣскѣъ дѣчѣле сѣѣ; кѣнд о вор чѣре ачѣ-ста тѣрѣгѣле лѣѣ, дѣѣѣ коронѣа каре о дѣнѣ прѣнарѣ-рѣтѣ пентрѣ Полѣчѣ. (Ant. Bonfinii Rerum Ungaricarum Decades, pag. 136.)

Дѣмѣнѣдѣа се прѣсѣнтѣ Астрѣк, шѣ фѣѣнд дѣ-трѣдѣсѣ кѣтѣ ера датѣна, дѣ консѣкрѣорѣѣ, сѣнѣне дѣн сѣкѣрт чѣеа че Стефан фѣкѣсѣ дѣ Țngaria дѣ фо-лосѣлѣ рѣлѣѣѣзнѣѣ кѣтолѣчѣ, шѣ а понѣрѣлор, фѣче взносѣкѣте вѣсѣрѣчѣле рѣдѣкѣте де ел, пѣ ла зрѣтѣ чѣрѣ коронѣа рѣдѣскѣъ. Сѣнѣтѣлѣ карѣнарѣлор дѣнѣчѣ асѣкѣлѣтѣ кѣ чѣа тѣѣ таре пѣлѣчѣре атарѣ лѣкѣрѣрѣ, жѣдѣкѣ пѣзнѣнѣѣ а фѣ дѣтѣнѣ де коронѣ чѣл прѣнѣчѣне пѣѣсѣм, та рѣгѣ понѣтефѣчѣле а апроѣа кѣ аѣторѣ-татеа сѣ сѣпрѣтѣ тѣте чѣле че фѣкѣсѣ ачѣлашѣ, шѣ спрѣ аѣаѣчѣреа дѣмѣнѣтѣдѣѣ аѣѣ конѣчѣде дрѣнтѣлѣ кѣ сѣѣ тѣрѣгѣ дѣнѣнѣте кѣ зрѣчѣеа, дѣ солѣмѣнѣѣтѣ дѣлѣ мѣнѣстерѣлѣѣ сѣѣ рѣдѣскѣ, кѣ знѣѣ лѣгат апѣ-стѣолѣк. Ел, Папа, лѣзѣдѣ пѣ Стефан прѣтѣлѣт, тѣзѣдѣ-шѣнѣдѣѣ де тогѣ вѣнѣле че фѣкѣсѣ, шѣ, консѣмѣнѣд авлѣгатѣлѣѣ лѣѣ коронѣа, зѣсѣ кѣ воѣсѣ ѣо трѣтѣнѣте дѣтрѣ сѣтѣнѣ де рѣкѣзнѣштѣнѣдѣ шѣ де амѣорѣ. Дѣм-прѣзѣнѣ дѣнѣсѣ кѣ кѣрѣнѣ трѣтѣсѣ-ѣ шѣ о карѣ дѣн каре зѣчѣеа: „Лѣгѣдѣѣѣ вѣсѣтрѣ, шѣ тѣѣ алѣс амѣатѣ-сѣтѣлѣ нѣсѣтрѣ фратѣ Астрѣк епѣскопѣлѣ Колѣчѣѣ, аѣ дѣпѣлѣт де вѣкѣрѣѣ ѣнѣтѣа нѣсѣтрѣ, шѣ шѣ-аѣ пѣнѣнѣ

micisnea лор къ атжт маї виїор, фииндкъ пої, авжнд семое дела Dzeї, фервїнте аментам сосїреа лор дела о нацїзне каре не ера маї некъноскътъ. Ферїче солї! каре фиинд превенїтъ де зп пвчїї череск, шї дндрентатъ де министерїа дндорїлор фѣ конкъаъ дела Dzeї днаїнте де че ам фї ажвнс пої а о аскълтаре. Пре адевър, ачеста нъ е печї дела чел че вре печї дела чеа че кѣре, ма дела Dzeї, кареле фаче месерере, шї кареле кѣм зїче Данїа. скїмъ тїмпї шї анії, стрѣфортъ, шї ставереште ретпеле, аратъ лѣкрѣїе профвнде шї дндронате дндтрѣпѣперек, неитрѣкъ лѣміна е кѣ ел, ачеа лѣмінъ че лѣмінѣъ не тот омѣа че вїне дн лѣме. Інаїнте де тѣте тѣлѣтїм лѣї Dzeї Тагѣа Домнѣлї пострѣ Жесѣ Крестѣ кареле дн зїзеле пѣстре а афлат зп Davїd дн фїїа лѣї Geїca, зп ом дѣпъ ініма са, шї лѣмінѣндѣа кѣ черескъ лѣмінъ, лѣа редїкат спре наштереа понорѣлї сеѣ Ісраїа ділента нацїзне а Ънгѣрїлор. Лѣдѣт дерентачеаа пїетатеа вѣстрѣ кѣтрѣ Dzeї, шї ре-спентѣа вѣстрѣ кѣтрѣ катедра апостолїкъ, дн зршѣ трївѣтш епкомїеле девѣте марѣї лїбералїтѣдї, кѣ каре прїо мїжлѣчїреа кѣрдїлор шї а солїлор вѣстрї адї дндїнат сѣнтѣлї Петрѣ, Прїнчїпелї Апостолїлор, ретпѣа, шї нацїзнеа а кѣреїа сѣнтѣдї канѣа, прекѣт тог че е ал вѣстрѣ нелѣжд афарѣ днѣвнї персѣна вѣстрѣ. Аут мїнѣват каре аратъ де сїне ачеаа че вої чередї дела пої а де-кїара. Нѣ зїчет нїтїк маї тѣлѣт: неитрѣкъ нѣ е де лїнсѣ а лѣзда чел че е лѣздаг де фанте, шї де днѣвнї Dzeї.

Дрентче, тог че адї черѣт, тїгѣаа де реѣе, мїтрополїѣ де Стрїгонїѣ, шї епїскопателе челеаалте, кѣ асторїгатеаа Зѣлѣлї атогнѣїнте, шї а ферїчїдїлор апостолї Петрѣ шї Павѣа, пої авжнд семпе шї порѣпкѣ дела Домнѣа, дїн тѣтъ ініма ве акордѣт кѣ вїнекъѣнгареа СС. Апостолї, шї а пѣстрѣ. Ретпѣа, кареле тѣнїфїченѣа вѣстрѣ лѣа інїнат С. Петрѣ, персѣна вѣстрѣ нацїзнеа знгѣрескъ пресїнте шї фїїторѣ, реченет сѣнт прѣгенчї-неа сѣнтѣї весеречї Романе, шї-а дндредїндѣт гѣверѣлї шї домнїѣї прѣдїндеї вѣстре, шї сѣчѣ-сорїлор вѣстрї челор лѣїзїдї. Ачештїа кѣнд вор фї аленї не леѣе, вор фї дїнѣдї а да шї еї ноѣе шї зрѣторїлор пострї прїн сїне аѣ прїн солїї, де-вѣтѣа респент шї оведїїндѣ, а се арета сѣнѣшї весерїчїї романе каре консїдерѣ сѣнѣшїї сеї нѣ ка пѣрѣлї ма ка фїї; а персѣвера дн кредїнда като-лїкъ, шї а се адопѣра а о пропѣгаре.“ (Acta Sanct.

2. Septembris. Vita Stepfani Dissert. proem N. 185, 186, 187.

Астрїк лѣсѣ Рома нѣртѣнд кѣ сїне предїѣса корѣнъ, шї ажнѣнд анрѣне де Стрїгонїѣ фѣ ін-тїмпїнат де Дѣчеле, де епїскопї кѣ клѣрѣа шї кѣ мамнацїї. Стефан лѣсѣ допѣа дїн партеа понте-фїчелї кѣ чеа маї маре венѣрадїсне, шї днѣвче аднѣ зп конгрес фѣ кѣ вѣкрїѣ зїверсалѣ салѣват, шї дндкоронат реѣе. Шї дїн ачеа ѣрѣ прїнчїпїї Ънгѣрїѣї інчѣтарѣ де а фї Дѣчї, Стефан фѣ прїмѣа Реѣе, шї кѣ атжта вїртѣте, дндѣт днѣт мѣрте мерїтѣ опѣреа алтарїелор, Шї нацїзнеа знгѣрескъ дїнѣ тогдѣазна дн атжтѣ венѣрадїсне корѣна каре чїнсе канѣа прїмѣлї шї сѣнтѣлї сеѣ Реѣе, кѣт нѣ авеа ла нечїо сокѣтелѣ не прїнчїпїї сеї інаїнте де че ар фї фѣост дндкоронацїї. Шї дн тѣрѣзѣр-рїле полїтїче чел дїнгѣїї кѣѣет ера а венї дн по-сесїсїнеа корѣнѣї, крѣзжнд кѣ ва фї рекъноскът Реѣе де тѣте партїтеле чел че сѣар фї нѣтѣт дн-коронаре.

Сїнѣ історїчїї кѣ не ла 1305 Огоне, врѣнд а довжндї ретпѣа, ка сѣ нѣ рѣпѣскѣ нїмѣне корѣна нечї дндтрѣн тїп, о-а дндкїе дндтрѣо лѣдїдѣ, шї с-а дндкрѣзѣт знїї прѣкрѣдїнчїѣс шѣрїїгор ал сеѣ кѣ порѣпкѣ ка сѣ нѣ дескѣпѣре нїменсї чеаа че ар фї асѣвнс дндтрѣдїса. Кѣнд ераѣ тодї кѣлѣторїнд, лѣдїда, рѣшїжндѣсе кѣрда кѣ каре ера легатѣ, кѣзѣ жѣс, фѣрѣ ка сѣ ваѣе де самѣ шѣрѣлѣ, шї нѣта сѣра а обсерѣат кѣ а пердѣтѣо днѣн о кѣлѣторїѣ де 20 де мїлѣрї вѣне Сѣнѣрат несте месѣрѣ се дндтрѣнї індѣрет, шї дн чеаалѣтѣ зї афѣлѣ тѣсѣз-рѣл пердѣт дн тезѣа дрѣтѣлї, шї аша-л нѣтѣ консѣмпа лѣї Огоне.

Корѣна С. Стефан, нѣтїтѣ аша дела прїмѣа Реѣе кареле о чїнсе, не ла тезѣа сѣлѣлї ал 15. фѣ де Елїсѣвета вѣдѣва Імперѣлї Алѣерт, кѣ дншѣлѣчїне сѣвѣтрѣсѣ, шї стрѣнѣсѣ дїнпрѣнѣ кѣ фїїа сеѣ Мадїсѣлѣ Постѣтѣа, кареле жа де чїнчї лѣнї ера дндкоронат Реѣе де Ънгѣрїа, кѣсто-дїѣї Днперѣлї Фѣдерїк кареле о дїнѣ ла сїне маї 25 ані. Менїтѣ неитрѣ реїї Ънгѣрїѣї, еа фѣ тогдѣазна целѣсїнїте кѣстѣдїтѣ дн прїма ла Бѣда, аної ін Мосѣнїѣ, знде Днперѣдїї Австрїѣї аѣ да-тїпъ а се дндкоронаре ка Реїї аї нацїзнеї знгѣрѣнтї. (Bezi Gazette Uffiziale di Milano N. 280, a. 1853.)

Ачѣстѣ дѣдѣчѣре історїкѣ мї се вѣзѣ фѣрте днтерѣсанте, неитрѣ ачеаа о ам шї траѣс дн граѣїа ленторїлор Газетѣї Трансїлѣване. Картеа понтефїчелїї е докѣмент нѣлѣїк, каре аратѣ дре-птѣрїле корѣнѣї знгѣрѣшїї, шї марѣїнїле ачело-

раші; ва афла лепторъд, къ дн тотъ картае понтефичеле ворвеште тот пзма де паѣвнеа знгзрѣскъ. Маѣ дитжѣ зиче къ ашпента солиъ дела о паѣвне каре-і ера маѣ цекъноскътъ; апоі къ не Стефан ла редікат Dzeѣ спре паштереа ділентеї паѣвне а Знгзрілор; маѣ ла вале лъдъ не Стефан центръкъ і а дикінат ретнъд ші паѣвнеа ал кърві кап есте; маѣ диколо речене сѣнт протепчѣвне ретнъд, персѣна рецелъї, паѣвнеа знгзрѣскъ пресінте ші фъгъръ; ші не ачѣста о інкреде гъвернъд ші dominіѣлѣї Стефан, ші свчесорілор лѣї.

Нъ ворвеште Понтефичеле дн тотъ картае де нічі о паѣвне афаръ де чеа знгзрѣскъ, ші е лъкръ де інсепнат къ пѣї дъ лѣї Стефан ші свчесорілор сѣї печї зп дрепт престе алте паѣвнї афаръ де чеа знгзрѣскъ. Есте дпсъ диведерат къ дрептъріле корѣнеї знгзрештї, ші прін зрмаре ші але ретнъдлѣї знгзрѣск, днтемеїат не ачѣсть корѣнъ, пъ пот фї маѣ мълте печї маѣ марї декът сѣнт ачеле че те діеде Понтефичеле дїмпрезнъ къ корѣна; печї се пот днтінде маѣ де парте, адекъ престе алте паѣвнї, декът престе паѣвнеа знгзрѣскъ пресінте ші фъгъръ, кѣм зиче дпсъшї картае фъндаѣвнеле. Де знде зрмѣзъ къ, паѣвнїле асѣпра кърора шї-аѣ аротат дрепт знгзрїї п'аѣ фост сѣвѣсе печї одатъ паѣвнїей знгзрештї дн пѣтереа дрептърілор корѣнеї кѣм кред знгзрїї, чї сѣѣ де воїа лор, каре аѣ воїг а се сѣвѣне; сѣѣ дн пѣтереа артелор, каре дпсъ пъ даѣ печї зп дрепт знеї паѣвнї престе алта.

Тот аша се фереште Понтефичеле де а пѣмі не алте паѣвнї, ші знде днтъреште мітрополїа де Стрігонїѣ, ші епїскопателе: пъ сѣвѣне не печї-зна Стрігонїѣлѣї, ші алтор епїскопї знгзрештї: то̀те епїскопателе ачесте къ мітрополїѣ къ тот сѣнт дѣпъ оріѣнеа лор есклѣсїе але паѣвнїей знгзрештї, каре токма центръ ачѣеа с'аѣ пѣміт къ пѣме колептїв „Ecclesia hungarica“ пѣнъ in zїoa де азї. Дечї, дакъ паѣвнеа знгзрѣскъ пъ-шї пѣте ароза дн пѣтереа корѣнеї печї дрептърї де сѣвдїтелъ полїтїкъ престе алте паѣвнї, къ атжт маѣ пѣдїн шї вор пѣтѣ ароза епїскопїї ші мітрополїдїї знгзрештї дн пѣтереа релѣѣзней католїче дрептърї де сѣпретадїѣ іерарчїкъ престе епїскопїї ші вѣсерїчеле алтор паѣвнї. Сѣвдїтелеа ачѣста рѣшїпѣсъ а фост днтемеїатъ пзма не амвїдїзнеа епїскопїлор ші мітрополїдїлор знгзрештї, ші не зшзрегатеа епїскопїлор челорамате паѣвнї,

къ каре тотдезна аѣ фост днтпрезнате пѣї змі-ліреа, ші стъпедетатеа естор паѣвнї дпсептї.
Е. Ъ.

НЕОЛОҖСМЪД.

Къ то̀те къ ла челе че с'аѣ зїс in артїкълїї пѣвлікадї асѣпра ачестѣї оїепт. п'ар фї де а се адазѣре, дїн партене, нічі зп кѣвжнт маѣ мълт; не лъзм тотъшї ші пої воїѣ де а дичерка о аналісе маѣ деапрѣне а зпор пѣште, каре, де ші кредем къ дестъд де кіар, тотъшї пѣмаї кѣт се атїнсѣръ in артїкълїї де пѣн' акѣм. Ачѣсть аналісе, преѣзм ші алте вѣгърї де сѣмъ, ле vom фаче маѣ алес центръ ачѣї тїнерї, карїї къ кѣт сѣнт маѣ апрїншї де доръд ші амѣреа штїїндеї, ші десволатарей лїмвѣї, къ атжт маѣ зшїор пот сѣ адѣвече дн знеде рѣтърїї, ла есемпъд алтора,

I.

Нъ есте лїмвъ маѣ авѣтъ дн форме де кѣт лїмва ром.; къ пъ есте ідѣѣ, нічі кіар модѣладїзне де ідѣѣ атъ де фїпъ, кърѣї сѣ пѣ-ї презенте лїмва пѣстръ о формъ пропрїѣ есклѣсїѣ. Интрадѣвър мерїтъ сгъдїс профънд маѣ алес формеле сѣвстатївѣлор: каре формъ де знде се траѣе, ші дїнтре то̀те, че ідѣѣ репрезентъ? Жѣпїѣ, жѣпїме, жѣпѣдъ; търїѣ, търїме, търѣдъ, търїре: вѣпїме, вѣпѣдъ, вѣпѣтате; інкїн, інкїнат, інкїнъжнт, інкїнаре, інкїнъчїзне; сѣнт атжте форме атжте ідѣї; преѣзм днделеѣѣре, днделес, днделенчїзне пъ еспрем тот ачѣеашї ідѣѣ; ші алте о мїе. То̀те ачесте ведѣск вїоїмеа ші фекъндїтатеа пѣтереї жѣдекъторїе а ромънъдлѣї, ші „*vim ac potestatem linguae*“. Нічі зна дїн сѣворїле лїмвѣї ром. пъ се пѣт глорїа къ асемїне варїетате де форме. Ачест мїнѣнат прївїлеѣїї ал лїмвѣї пѣстрѣ е докзментъд аѣрїмеї ідеїлор попоръдлѣї че о ворвеште; араѣ о лїмвъ адаптъ ші ла штїїнделе челе маѣ авѣтресе; о лїмвъ фачеръ че стъ дн сѣрвїдїдѣ тѣестрѣлѣї спре а дїсѣзне къ дѣнса дѣпъ пѣлчере. Фїреар лїмва пѣстръ асемїне авѣтъ ші дн матерїѣ преѣзм есте in форме, атѣпчї кѣлѣѣра еї пѣте ар фї інкїеїатъ. Інсъ, вїне сѣ інсепнъм, къ кѣт есте маѣ інвїдент тѣсазрѣл формелор лїмвѣї пѣстрѣ, къ атжт есте маѣ зшїор а фаче авѣс къ дѣнселѣ; къ атжт дар пѣтем ші се кѣде а фї маѣ лѣторї а мїнте ші маѣ алегъторї дн адоперареа лор.

Нъ есте дрепт а се цинé нѣмаї де о формѣ
кънд авем маї мѣлте де зна ши ачееашї дѣсеп-
паре: дѣ ачестѣ дѣтѣшларе се адеце чеа маї
къноскътѣ ши тотдеодатѣ маї атѣсвратѣ лецїлор
лїмбеї. Де алтѣ парте, нъ се каде нечї декѣт а
адопера не апѣкате фърѣ нїчї о адецере, веркаре
формѣ дѣ каре се аратѣ с. се ноте арѣта ачееашї
їдѣѣ: о асемїне вртаре ар дѣсепна а несокотї
лецїле фрътседеї лїмбеї ромѣне.

Ачеїа че се цин торцїнї нѣмаї де о формѣ
їн каре се аратѣ къвїнтеле знѣї фамїлїї де ворѣе,
неконсеїдерѣнд челедалте: с. е. се цин нѣмаї де
фѣкѣт, нѣскѣт, дѣцелес, вїтѣндѣшї де фант,
пат, дѣцелент, нъ нї се пар нїчї де кѣт маї
нѣцїн вїлатералї декѣт ачеїа карїї тóтѣ лїмба
ар врэ сѣ о редѣкѣ ла діалентѣл че се ворѣеште
дѣ сатѣл лор. Тот че есте рѣчїзнавер їн веркаре
діалент ал лїмбеї нóстре (дакѣ аре кънѣва ши еа
діаленте), тоге формеле еї челе къ нѣтїнцѣ аѣ
дрепт де а вонѣврѣе ла кълївареа еї: нѣмаї аша
вот ажѣнѣе сѣ авем о лїмбѣ комѣнѣ каре сѣ нѣ
фїѣ нечї вѣкконїенкѣ с. орѣзанѣ, нечї вѣлѣданѣ
с. мацедонїанѣ, нечї ардеїанѣ, нечї молдовѣнкѣ
с. вѣккрештїанѣ, чї сѣ фїѣ адевѣратѣ лїмбѣ да-
вороманѣ. Ам зїс къ тóте формеле лїмбеї, вїнѣ
де орѣнде, ор дїн че парте а ромѣнїмеї, ор дїн че
парте а етїмологїеї лїмбеї, аѣ дрепт де а кон-
кѣрѣе ла онѣл кълївѣрїї еї: ам врѣт адекѣ сѣ
зїчет къ тóге аѣ дрепт де а се пресентаре ла
конкѣрс, ма нечї декѣт н'ам врѣт сѣ зїчет къ
тóте фърѣ нечї о адецере ар авѣ дрепт де а їнтра
дѣ сїнѣл лїмбеї ром., къ атѣт маї нѣцїн, къ тóте
їн тóте їнтїмалѣрїле ар авѣ дрепт асемїне де а фї
адоперате. Нечї де кѣт. О асемїне вртаре ар
верема лецїле фрътседеї лїмбеї ром.

Че есте де фѣкѣт? Ам зїс: а адеце формеле
челе маї вале, а ле аплека, нъ дѣ тот локѣл ши
тотдеазна чї нѣмаї аколо знде ле свѣере лецїле
фїлософїеї че ставереск адевѣрѣл, ши фрътседа
лїмбеї нóстре. Нѣмаї къ о асемїне вртаре нъ не
вот фаче демїї де а нї се нѣне дѣнїте конселїл
челе дѣ маїнѣре знѣї фете, кѣт арѣ сѣ вртезе ма-
нїереле челе повїле але алтеї фегѣ фрътсóсе: ел ъї
комѣндѣ сѣ о їмїтезе їнтрѣ тóте челе вѣне ши
плѣкѣте, ма сѣ нъ черче кїар ши а егрѣнѣта ши а
свѣнї ка еа: „Ce n'est point du tout, la prendre

par modèle Ma Soeur, que de tousser et de crachier comme elle“; ної н'авем де а фаче ачї къ
фетеле фрътсóсе, чї дїн формеле челе мѣлте че
фак непредѣїтѣл тесазр ал лїмбеї нóстре, челе маї
фрътсóсе сѣ ле адецет, челе маї романе; ши де
брѣче че кїар ши фрътсóсѣл, нефїїнд ла локѣл сѣѣ,
нóте сѣ арете вртїт, сѣ черкѣт ши локѣл знде
сѣ ле адоперѣт, кѣте одатѣ кїар ши тїмнѣл.

Їн вртѣторїл артїклѣ вом адѣче зн есемїлѣ.

ЛОГРОГРІФЪРІ.

I.

Сѣнт о матерїе, шарфѣ тѣрческѣ
Ла желѣ, перделе, сѣпнодовеаскѣ.
Дар апої фрате, къ партеанѣтѣеа
Din mine'n dob, de mi'i tѣе,
Попорѣл лѣмеї, пропїтї ши къ мїнте
Мѣ аѣ не mine de-a лор пѣрїпте,
Еар de'mї нѣї капѣл лѣнгѣ кодїцѣ,
Мѣ фак дѣдатѣ о Кѣкконїцѣ
Нѣ рѣде фрате, къчї ачеа коадѣ
De'i anїї трѣнѣл рѣмас ла поадѣ;
Есте знѣалта, че мѣлїї дѣ лѣме
О нѣн адеце нестре-а лор нѣме;
Кѣчї еа аскѣнде нѣ нѣмаї фадѣ
Дар ши метеахна — ка апа раца.

II.

Трѣнѣл тот се змѣлѣнїтїне
Фър' де кап тодї м'ор дескїде.
Еар къ коада шѣзїї не mine,
Кѣнд не кал вреї а денрїнде.

III.

Капѣн треї скїде е о шѣнкаре
А'атор, проскрїпїї, грозавѣ таре,
Кѣчї деї ловеште
Офтѣї нѣлеште.

Коада къ доб, de-o штїї, еа звеарѣ
Не деал не вале, дес се погоарѣ.
Мїжлокѣл, фрате нѣмїл маї зїче
Ка нѣ офтїга сѣ те апѣче.
De'i таї кодїца е о мїраре
Кѣнд отѣл фаче о! познѣ таре,
Еар тотѣл есте, зн тѣрг дѣ царѣ
Шї жїдовїмеа дѣ дѣпресоарѣ. К. М.